

Raporty

Poniżej rozpoczynamy prezentację projektów badawczych realizowanych aktualnie w Instytucie Zachodnim

DOSTOSOWANIA DO WYMOGÓW UNII EUROPEJSKIEJ PRZYKŁAD POLSKI (ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM WIELKOPOLSKI)

Od marca 2005 r. Instytut Zachodni realizuje we współpracy z katedrą Uniwersytetu Marburskiego *Forschungsstelle zum Vergleich wirtschaftlicher Lenkungs-systeme* projekt badawczy pn. Dostosowania do wymogów Unii Europejskiej. Przykład Polski (ze szczególnym uwzględnieniem Wielkopolski). Jego uczestnikami są: po stronie polskiej – pracownicy naukowcy poznańskich placówek naukowych (Instytutu Zachodniego, Akademii Ekonomicznej i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza), a po stronie niemieckiej – naukowcy ze wspomnianej wyżej katedry Uniwersytetu Marburskiego, Instytutu Herdera z Marburga i Wyższej Szkoły Zawodowej z Pforzheim. Badania finansowane są przez heskie Ministerstwo ds. Gospodarki, Komunikacji i Rozwoju.

Realizację projektu zapoczątkowała konferencja w Poznaniu (8 marca 2005), na której omówiono jego podstawowe założenia. Wziął w niej udział m.in. heski minister ds. gospodarki, komunikacji i rozwoju, dr Alois Rhiel.

Do podjęcia badań nad dostosowaniami Polski do wymagań unijnych skłoniły uczestników tak względy natury teoretycznej, jak i praktycznej. Badania te dostarczają materiału empirycznego, niezbędnego do formułowania prawidłowości dotyczących integracji krajów słabiej rozwiniętych z państwami wysoko rozwiniętymi. Poprzez ujawnianie zaznaczających się w procesie dostosowawczym deficytów, pozwalają one na odpowiednie ukształtowanie polityki państwa, a tym samym – na przyspieszanie dokonujących się przeobrażeń.

Głównym celem badań jest próba pokazania (w całej złożoności) procesu dostosowawczego Polski do wymogów unijnych w wybranych dziedzinach gospodarki. Mają one przy tym odpowiedzieć na dwa podstawowe pytania:

- jaki jest stopień zaawansowania procesu dostosowawczego?
- jakie skutki przynosi czy będzie przynosić ten proces dla gospodarki polskiej, a w tym dla gospodarki wielkopolskiej?

Badania składają się z dwóch części. Pierwsza dotyczy procesu dostosowawczego. W kompleksie gospodarczym analizowane są dostosowania, które dokonały lub nadal się dokonują. Wszystkie one dotyczą szczególnie istotnych dziedzin, a mianowicie: ustroju państwa i gospodarki, rynku dóbr, rynku pracy, bankowości i rolnictwa. Ustrój polityczno-gospodarczy ma kluczowe znaczenie dla rozwoju

gospodarki. Wymienione wyżej rynki należą do podstawowych. Od siły sektora bankowego zależy w niemałej mierze stan całej gospodarki, a problemy rolnictwa zaliczają i zaliczają się do kluczowych w procesie integracji Polski z UE.

Prowadzone będą również badania nad kwestią dostosowania polityki stabilizacyjnej Polski do standardów unijnych oraz ewentualnego przystąpienia naszego kraju do unii walutowo-gospodarczej. Obydwie te kwestie mają poważne znaczenie. Polityka stabilizacyjna wywiera niewątpliwy wpływ na rozwój gospodarki w skali średnio- i krótkoterminowej. Z kolei spełnienie przez Polskę tzw. warunków konwergencji stworzyłoby przesłanki do jeszcze silniejszej jej integracji z Unią Europejską. Oznaczałoby jednocześnie istotny krok w kierunku rozwiązania jednego z najistotniejszych problemów, z jakim boryka się polska gospodarka, a mianowicie kryzysu finansów publicznych.

Analiza skutków procesu dostosowawczego w kompleksie gospodarczym obejmuje zarówno konsekwencje dla rozwoju powiązań gospodarczych Polski z krajami Unii Europejskiej, jak i te o charakterze wewnątrznoekonomicznym. I tak pokazywane są: wpływ dostosowań na rynku dóbr na rozwój polskiego handlu z tymi krajami oraz efekty dostosowań na rynku pracy dla rozwoju emigracji polskiej siły roboczej do „wspólnego rynku”. Badane są również skutki wynikające z przyjęcia przez Polskę wspólnej polityki rolnej – zmiany w gospodarce rolnej, spowodowane wprowadzeniem instrumentów rynkowych oraz konsekwencje realizacji polityki strukturalnej.

Przedmiot analizy stanowią także niektóre niezbędne dostosowania wykraczające poza sferę gospodarki, a mające istotne znaczenie ekonomiczne. I tak autorzy zastanawiają się, jakie będą konieczne w Polsce zmiany prawne i instytucjonalne, mające na celu ochronę interesów finansowych Wspólnot. Dokonanie tych zmian stanowi – wobec potrzeby zapewnienia prawidłowego wykorzystania środków finansowych ze wspólnotowego budżetu – jeden z priorytetowych obowiązków wynikających z członkostwa w Unii. Szczególnie istotnym zadaniem, jakie stoi przed Polską jest implementacja prawa z Schengen. Reguluje ono kwestie dotyczące znoszenia kontroli granicznych oraz związanej z tym kooperacji państw w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zabezpieczenia granic zewnętrznych Unii. W projekcie zostaną przedstawione wnioski, jakie wynikają dla Wielkopolski z doświadczeń, jakie Hesja uzyskała w zakresie wprowadzania niektórych przepisów określonego wyżej prawa (przepisów poświęconych przystosowaniu lotnisk). W Polsce dokonuje się proces wielopłaszczyznowej transformacji społeczeństwa i państwa oraz dostosowywania się do kierunków rozwojowych Unii Europejskiej. Uczestnicy projektu podejmują problem, jaką rolę w tym procesie odgrywa informacja. Jest to kwestia szczególnie ważna, gdyż informacja jest podstawą sprawnie funkcjonującego społeczeństwa, państwa i gospodarki.

Dostosowania Polski do wymogów unijnych stanowią element znacznie szerszego procesu, a mianowicie integracji już wielu państw europejskich. Stąd uczestnicy projektu zdecydowali się poświęcić drugą część swych badań kilku wybranym, a związanym z tą integracją problemom. I tak należą do nich pewne bardzo istotne kwestie dotyczące integracji instytucjonalnej. Szczególnym wyzwaniem dla Unii Europejskiej jest sprawa wyboru metody, która zapewniłaby jak najszybsze zintegrowanie gospodarek nowych państw członkowskich z gospodarkami starych członków Unii. Stąd też w ramach projektu analizowane są stosowane dotychczas metody integracji, jak i formułowane wnioski co do ich dalszego stosowania. Kolejnym bardzo ważnym problemem, przed którym stoi Unia Europejska i jej państwa członkowskie jest reorientacja polityki gospodarczej i społecznej

oraz polityki wyrażającej się w kształtowaniu reguł ustroju gospodarczego. Wynika to z dokonujących się w świecie procesów globalizacji. Uczestnicy projektu analizują, dlaczego globalizacja skłania do dokonania zmian w określonych wyżej politykach i próbują określić, na czym te zmiany winny polegać. Dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania integracji we Wspólnotach Europejskich bardzo ważne znaczenie miałyby dalsze wzmocnienie przyjętej w traktacie z Maastricht zasady subsydiarności. Autorzy badają, czy do wzmocnienia tej zasady może przyczynić się działalność Komitetu Regionów.

Drugą grupę problemów, podjętych w tej części badań, stanowią kwestie związane z funkcjonowaniem gospodarki województwa wielkopolskiego w ramach Unii Europejskiej. Podstawowym celem, jaki stawiają sobie władze województwa, jest zapewnienie dynamicznego jego rozwoju, zagwarantowanie wysokiej konkurencyjności regionu w porównaniu z innymi regionami Polski i Europy. Uczestnicy projektu zastanawiają się, jakie istnieją możliwości realizacji tego celu, badają więc stan gospodarki regionu wielkopolskiego, próbując pokazać podstawowe jej atuty i negatywy.

Przyszłe tempo rozwoju gospodarczego Wielkopolski, podobnie jak całej Polski, zależy w istotnej mierze od zdolności przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a te z kolei – od istniejących warunków lokalizacyjnych. W Wielkopolsce do największych należą inwestycje kapitału niemieckiego. W ramach projektu została również podjęta analiza warunków istniejących w tym regionie do powstania i działania przedsiębiorstw z udziałem kapitału niemieckiego.

Wyniki przeprowadzonych badań zostaną przedstawione w książkach – wydanych w języku niemieckim i polskim.

Piotr Kalka

PURDA DUŻA

STUDIUM TOŻSAMOŚCI I PAMIĘCI POLSKO-NIEMIECKIEGO POGRANICZA

Projekt badawczy pn. Purda Duża. Studium tożsamości i pamięci polsko-niemieckiego pogranicza powstał we współpracy Instytutu Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Instytutu Zachodniego w Poznaniu oraz Stowarzyszenia Wspólnota Kulturowa „Borussia”. Oprócz pracowników naukowych wymienionych instytucji wzięli w nim udział studenci z Polski i Niemiec.

W założeniu projekt nawiązuje do badań socjologicznych przeprowadzonych na Warmii w latach 1946-1947 przez zespół prof. Stanisława Ossowskiego.

Projekt rozpoczął się 15 czerwca 2005 r. spotkaniem uczestników w Instytucie Zachodnim, na którym byli obecni przedstawiciele Instytutu Zachodniego, Wspólnoty Kulturowej „Borussia oraz 12 studentów z różnych kierunków (m.in socjologii, kulturoznawstwa, slawistyki, historii) z mieszanej, polsko-niemieckiej grupy badawczej. Wykłady prof. Huberta Orłowskiego, prof. Andrzeja Saksona i dra Roberta Traby miały wprowadzić uczestników w tematykę badań. Zaprezentowano też